

Рўзиева Дилобар Исомжоновна
Бухоро муҳандислик-технология институти
«Менежмент» кафедраси доценти, и.ф.
Dilobar.r@mail.ru, (91) 440-66-11
Иргашев Анвар Фарходович
Бухоро муҳандислик-технология
институтининг талабаси
anvar_e@mail.ru (90)511-59-17

Озиқ-овқат саноатининг ривожлантирилиши – ахоли фаровонлиги гаровидир

Мамлакатимизда мустақиллигининг дастлабки кунларидан бошлаб иқтисодиётни жадал суръатлар билан ривожлантириш ва халқимиз фаровонлигини ошириш борасида давлат томонидан бир қатор жорий этиб келинаётган иқтисодий ислоҳотлар ўзининг ижобий натижаларини бермоқда. Айниқса, бутунжаҳон глобал муаммоларидан бири бўлган ахолининг озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган талабини қондириш ва бунда, ер, сув ҳамда бошқа моддий бойликлардан унумли фойдаланиш мақсадида узокни кўзлаб иш олиб бориш борасида юртимизда ишлаб чиқилган давлат дастурларининг босқичма-босқич амалга оширилиши бугунги куннинг энг долзарб муаммоларни бартараф этиш борасидаги қўйилган қадам десак хато қилмаймиз.

Ҳар бир ишлаб чиқилган давлат дастурларининг босқичма-босқич амалга оширилишидан мақсад республикамизнинг ҳар бир фуқароси хонадонининг тўкин-сочин бўлишини таъминлашдир.

Дунё мамлакатлари бўйлаб кечеётган жаҳон молиявий иқтисодий инқирози ва унинг салбий оқибатларини бартараф қилишда биринчи навбатда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш борасидаги мамлакатимиз Президенти томонидан олиб борилаётган ислоҳотларнинг самарали натижаси ўлароқ, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш кўламини ошириш, бунда кам харажат озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш техника-технологияларидан самарали фойдаланиш йўлларини излаб топиб, ахолини озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган талабини тобора кўпроқ қондирилишига ёки озиқ-овқат саноатини замон талабларидан келиб чиқиб бошқариш тизимини янада такомиллаштиришга эришилмоқда.

Биргина Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил «31» октябрдаги №ПҚ-1633 - сонли 2012-2015 йилларда республика озиқ-овқат саноатини бошқаришни ташкил этишни янада такомиллаштириш ва ривожлантиришчора-тадбирлари тўғрисидаги қарори тўғрисида гапирсак, бунда Республика озиқ-овқат саноатини бошқариш тизимини янада такомиллаштириш ва шунинг асосида қишлоқ хўжалик хом ашёсини чукур қайта ишлашни таъминлаш, ички ва ташки бозорларда рақобатбардош сифатли маҳаллий озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмлари ва турларини оширишга катта эътибор қаратилмоқда. Бундан ташқари, озиқ-овқат маҳсулотларининг ички ва ташки бозорларни маркетинг жиҳатидан тадқиқ этилишини ташкил қилиш, тармоқни ривожлантиришнинг ўрта ва узок муддатли дастурларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга оширишда қатнашиш, ҳомашёни чукурроқ қайта ишлашда ва сифатли рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқаришни ўзлаштиришда тармоқ корхоналарига кўмаклашиш, улар билан ички бозорни янада кўпроқ тўлдириш ҳамда экспортга етказиб бериш, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқаришда илгор ҳалқаро тажрибани ҳар томонлама ўрганиш, ишлаб чиқаришни модернизациялаш ҳамда техник жиҳатдан қайта жиҳозлашда, юқори унумли замонавий инновацион технологияларни жорий этишда, мазкур мақсадлар учун инвестицияларни, авваламбор тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни кенг жалб этиш борасида ҳам

талаигина ишлар амалга оширилмоқда. Буни биз 2015 йилда Республикада озиқ-овқат соҳасида амалга оширилиши режалашгирилган 983 та инвестигия лойиҳалари дастурларининг худудий инвестигия рўйхатида яққол кўришимиз мумкин:

Юқорида келтирилган озиқ-овқат соҳасида Республикамизда амалга оширилиши режалаштирилган инвестигия лойиҳалари дастурларининг ижросини таъминлашда 389875,8 қийматда иш бажарилиши ва шу орқали 10575 та янги иш ўрни яратилиши кутилаётганлиги кўришимиз мумкин.

т/п	Худудлар	2015 йилда амалга оширилган жами лойиҳалар	
		қиймати	янги иш ўрни
1	Қорақалпоғистон Республикаси	5564,7	311
2	Андижон вилояти	17826,6	559
3	Бухоро вилояти	33480	661
4	Жizzах вилояти	31389	475
5	Қашқадарё вилояти	27963	598
6	Навоий вилояти	7584	370
7	Наманган вилояти	6230,8	357
8	Самарқанд вилояти	49753	989
9	Сурхондарё вилояти	30150,1	663
10	Сирдарё вилояти	24567	1108
11	Тошкент вилояти	52239,1	1068

12	Фарғона вилояти	15662,9	841
13	Хоразм вилояти	35482,1	1165
14	Тошкент шаҳри	51983,4	1410
ЖАМИ:		389875,8	10575

Аммо, юқорида кўрсатиб ўтилган 2015 йилда Республикада озиқ-овқат соҳасида амалга оширилиши режалаштирилган инвестиция лойиҳаларининг амалдаги ижросини биргина Бухоро вилоятида ҳам сифатли, ҳам рақобатбардош озиқ-овқат маҳсулотларини етиштириш, улар билан ички бозорни янада кўпроқ тўлдириш ҳамда экспортга етказиб бериш, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқаришда илғор техника-технологиялардан самарали фойдаланиш йўлларини излаб топиш, ишлаб чиқаришни модернизациялаш ва диверсификациялаш ҳамда техник жиҳатдан қайта жиҳозлашда, юқори унумли замонавий инновацион технологияларни жорий этиш борасида олиб борилган бир қатор ишлар мисолида яққол қўриш мумкин.

Айниқса, Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 7 январдаги 03/1-5454-сонли топширифига асосан 2015 йилда Бухоро вилояти ҳудудларида озиқ-овқат саноати маҳсулотлари ишлаб чиқаришга ихтисослашган замонавий янги корхоналар ташкил этиш, мавжудларни модернизация ва реконструкция қилиш бўйича олиб борилаётган ишлар хусусида гапирганда қўйидаги озиқ-овқат саноати маҳсулотларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган янги замонавий :

- Нон ва нон маҳсулотларини ишлаб чиқариш;
- Қандолатчилик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш;
- Яхна ичимликлар ишлаб чиқаришни ташкил этиш;
- Ун маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш;
- Йодланган туз ишлаб чиқаришни ташкил этиш;
- Суяқ уни ишлаб чиқаришни кенгайтириш;
- Макарон маҳсулотлари ишлаб чиқаришни ташкил этиш;
- Чой қадоклашни ташкил этиш;
- Ўсимлик ёғи ишлаб чиқаришни кенгайтириш бўйича олиб борилаётган ишлар хусусида гапирганда қўйидаги озиқ-овқат саноати маҳсулотларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган янги замонавий.

		Яратилган янги иш ўринлари сони	Нон ва нон маҳсулотларини ишлаб чиқаришни бўйича	Қандолатчилик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш	Яхни ичимликлар ишлаб чиқаришни ташкил этиш	Ун маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш	Йодланган туз ишлаб чиқаришни ташкил этиш	Суяқ уни ишлаб чиқаришни кенгайтириш	Макарон маҳсулотлари ишлаб чиқаришни	Чой қадоклашни ташкил этиш	Ўсимлик ёғи ишлаб чиқаришни кенгайтириш
1	Бухоро шаҳри	184	15	2	1	1	-	-	-	-	
2	Бухоро тумани	39	5	2	-	-	1	1	1	1	

3	Когон шаҳри	40	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1
5	Вобкент тумани	101	1	-	2	-	-	-	-	-	-	
6	Жондор тумани	75	5	5	1	-	-	-	-	-	1	
7	Когон тумани	15	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
8	Қоракўл тумани	41	2	1	-	1	-	-	-	1	-	-
9	Қоровул бозор тумани	9	1	-	-	4	-	-	-	-	-	
10	Олот тумани	15	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
11	Пешкў тумани	83	7	-	-	1	-	-	-	-	-	
12	Ромитан тумани	54	2	4	-	2	-	-	-	-	-	
13	Шоғирқ он тумани	24		2		3	1					
14	Ғиждуво н тумани	49	5	10	1	1	-	-	-			
Жами		729	50	27	5	13	2	1	2	1	1	1

*Жадвал муаллиф томонидан Бухоро вилояти статистика маълумотлари асосида йиғилди.

Бизга маълумки, янгидан ташкил қилинадиган корхонани молиялаштириш борасида республикамизда ишлаб чиқарувчилар учун имкониятлар яратилган яъни уларга банклар томонидан банк кредитларини ажратиш борасида етарли имкониятлар яратилган. Шу билан биргаликда улар ўз маблағлари ва хорижий инвестициялар ва кредитлардан ҳам фойдаланиш хукуқига эгадирлар.

Юкорида жадвалда келтирилган янгидан ташкил қилинган 102 та корхонанинг молиялаштириш манбанини таҳлил қилсак 13329 миллион сўмлик маблағ яъни сарфланган маблағнинг 53 фоизи ишлаб чиқарувчиларнинг ўз маблағлари хисобидан, 11759 миллион сўми яъни 47 фоизи банк кредитлари хисобидан амалга оширилган.

2015 йилда Бухоро вилояти ҳудудларида озиқ-овқат саноати маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича амалга оширилган лойиҳаси тўғрисида

		Жами амалга ошган лойиҳала р сони	Ярати лган янги иш ўринл ари сони	Лойиҳа нинг умумий қиймат и (млн.сў м)	молиялаштириш манбаи (млн.сўм)			
					ўз мабал афи	банк кредит и	хориж. инвес. ва кредит лар	
1	Бухоро шаҳри	19	184	9757	6566	3191		100
2	Когон шаҳри	3	40	1230	1080	150		100

3	Бухоро тумани	10	39	670	580	90		100
4	Вобкент тумани	3	101	3930	430	3500		100
5	Жондор тумани	12	75	1144	824	320		100
6	Когон тумани	3	15	200	170	30		100
7	Қоракўл тумани	5	41	695	495	200		100
8	Қоровул бозор тумани	5	9	205	185	20		100
9	Олот тумани	3	15	182	155	27		100
10	Пешкў тумани	8	83	686	466	220		100
11	Ромитан тумани	8	54	2263	1343	920		100
12	Шоғирко н тумани	6	24	1270	120	1150		100
13	Ғиждувон тумани	17	49	2856	915	1941		100
Жами		102	729	25088	13329	11759		100,0

* Бухоро вилояти статистикаси маълумотлари.

Бу янгидан ташкил қилинган озиқ-овқат саноати маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхоналари хорижий инвестицияларни ва кредитларни жалб қилмаган ҳолда ташкил қилинган. Бу борада ҳам республикамизда ички инвестициялардан самарали фойдаланиш имкониятлари ишлаб чиқарувчилар учун қулай шароит яратилганлигини кўрсатмоқда.

Бухоро вилоятида биргина озиқ-овқат саноати маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхоналарининг янгидан ташкил қилиниши муносабати билан 729 та янги ишчи ўринларининг яратилганлиги ҳам алоҳида аҳамият касб этади.

Юкоридаги таҳдиллардан хulosса қилиб шуни айтиш мумкинки, бугунги кунда озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган меъёрдаги эҳтиёжни аниқлашда мутаносиб рацион асосида овқатланишни таъминлаш вазифаси меъёрдаги калорияга эга бўлган ва истеъмол қилинадиган озиқ-овқат маҳсулотларининг сифатига боғлиқ эканлигини эътиборга олиш ўта мухимdir.

Бизга маълумки, нафакат юртимизда балки бутун дунёда тўлақонли овқатланиш қўп жиҳатдан унинг таркибиغا, истеъмол қилинадиган озиқ-овқат маҳсулотларининг инсоннинг нормал ривожланиши ва фаолият юритиши, унинг организмида тўғри модда алмашинуви, саломатликни мустаҳкамлаш, касалликларининг олдини олиш, кексайиш жараёнини секинлаштириш ва умрни узайтириш учун зарур бўладиган тўйимли ва сифатли моддалар билан керакли даражада таъминланишига боғлиқ.

Бошқача айтганда, инсон саломатлиги, унинг узоқ ва баракали умр кўриши тўғри ва мутаносиб рацион асосида овқатланишни таъминлашга боғлиқ экан. Юртимизда етишириладиган озиқ-овқат экинларининг ахволи, истиқболи ва турлари, улардан олинадиган хосилнинг мазали таъми ва фойдали хусусиятлари уларни қайта ишлаш орқали дастурхонимизни тўлдириш бутунги куннинг долзарб вазифасидир. Шу сабабли ҳар бир минтақада ва республикамизда олиб борилаётган сиёсатдан келиб чиқиб, ўз ҳалқини етарли озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш мақсадида озиқ-овқат саноатини

бошқариш тизимини янада такомиллаштириш ва шу асосида ички ва ташқи бозорларда рақобатбардош сифатли маҳаллий озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмлари ва турларини оширишга эришиш даркор.